การประเมินความต้องการจำเป็นของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพ ด้านความรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร

Needs Assessment of Goals for Occupation Learning High School Students In Bangkok

อุษาสุดา ภูษณสุวรรณศรี[1] รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณี สวนเพลง[2] รองศาสตราจารย์ ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีดิลก[3]
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. บุณฑริกา บูลภักดิ์[4]

Usasuda Poosanasuwansri[1] Assoc. Prof. Dr.Pannee Suanpang[2] Assoc. Prof. Dr.Fuangarun Preededilok[3] Asst. Prof. Dr.Buntarika Bulpakdi[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และประเมินความต้องการจำเป็นของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) จำนวน 149 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.88 และค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.994 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และดัชนีลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับมากที่สุด 3.84 ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากเช่นกันที่ 4.33 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษา (PNI Modified) พบว่า ลำดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ด้านการเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรม (PNI = 0.17) และด้านการเรียนการสอนความรู้ด้านอุตสาหกรรม (PNI = 0.17) รองลงมา ได้แก่ การเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานประดิษฐ์ (PNI = 0.13) และการเรียนการสอนความรู้ด้านพาณิชยกรรม (PNI = 0.12)

ABSTRACT

The purposes of this research were to analyze the current and desired status and assess the needs of the goals of occupation education management in secondary education in Bangkok. The sample group consisted of occupation teachers from 149 secondary schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), the

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น เป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพ การงานอาชีพ

[1]หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1]Master of Doctor of Philosophy Program in Development Education Chulalongkorn University

[2]อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

[2]Lecturer at the Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

[3,4]อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[3,4]Lecturer Master of Doctor of Philosophy Program in Development Education Chulalongkorn University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: อุษาสุดา ภูษณสุวรรณศรี, usasuda.p@chula.ac.th

รับเมื่อ 8 มีนาคม 2568 แก้ไข 27 เมษายน 2568 ตอบรับ 29 เมษายน 2568

Office of the Private Education Commission (OPEC), and the Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation (MHESI). The sample size was determined using the Taro Yamane formula and stratified random sampling. The research instrument was a 5 – level rating scale questionnaire with an index of consistency between items and objectives (IOC) of 0.88 and reliability (Cronbach's Alpha) of 0.994, which is at an excellent level. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, frequency and modified priority index ($PNI_{Modified}$).

It was found that the current status of occupation education management in secondary education was at a high level of 3.84, while the desired status was also at a high level of 4.33. The needs for developing educational management goals (PNI Modified) found that the highest priority was the agricultural knowledge teaching (PNI = 0.17) and the industrial knowledge teaching (PNI = 0.17), followed by the home economics and the handicrafts teaching (PNI = 0.13) and the commerce knowledge teaching (PNI = 0.12).

Keywords: Needs Assessment, Occupation Education Management Goals, Vocational Education

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ระบุว่า เป้าหมายการพัฒนาการศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศและการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงาน การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ และกำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Kaufman & Kester, 1982) ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ หลักสูตรแกนกลาง โดยหลักสูตรแกนกลาง เป็นหลักสูตรในส่วนที่กำหนดโดยหน่วยงานส่วนกลาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อให้ทุกโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคน หลักสูตรแกนกลางระบุสิ่งที่จำเป็นสำหรับพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญทางวิทยากรในโลกยุคปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

มาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาการงานอาชีพ

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

อย่างไรก็ตาม การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต การศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษาการงานอาชีพให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างตรงจุด การวิจัยในประเด็นนี้ไม่เพียงแต่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับความจำเป็นของการพัฒนาแนวทางการศึกษาการงานอาชีพเท่านั้น แต่ยังช่วยให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับทักษะและความสามารถที่ผู้เรียนต้องมี เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง การประเมินความต้องการจำเป็นมีบทบาทสำคัญในการออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาการงานอาชีพให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากการพัฒนาเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน สังคมต้องการบุคลากรที่มีทักษะการทำงานที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ หรือทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นในการทำงานในอุตสาหกรรมและองค์กรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ การประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ได้

หลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาการงานอาชีพคือการใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา คุณครูผู้สอน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม เช่น ผู้ปกครอง ผู้ประกอบอาชีพ และตัวแทนจากภาครัฐและเอกชน เพื่อประเมินความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและตลาดแรงงาน โดยการทำเช่นนี้จะช่วยให้การจัดการศึกษาการงานอาชีพมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของตลาดงานในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นยังรวมถึงการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นไปที่การพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพจริง ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในงาน การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม หรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ ซึ่งในปัจจุบันนี้ ทักษะเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนนี้การประเมินความต้องการจำเป็นจะช่วยให้ครูและผู้บริหารการศึกษาสามารถกำหนดทิศทางในการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและอาชีพในยุคใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ ทฤษฎีการประเมินผลการศึกษา (Curriculum Evaluation Theory) และทฤษฎีการพัฒนาทักษะ (Skill Development Theory) ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาการงานอาชีพมีความชัดเจนและมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาแนวทางการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพที่สุด ทฤษฎีการพัฒนาทักษะนั้นเน้นที่การเสริมสร้างทักษะการประกอบอาชีพและการพัฒนาความสามารถในการทำงานในโลกที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง การประเมินความต้องการจำเป็นในด้านการศึกษาการงานอาชีพในกรุงเทพมหานครยังมีความสำคัญในแง่ของการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการประกอบอาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม ไม่เพียงแต่การเรียนรู้ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ แต่ยังต้องเน้นการฝึกปฏิบัติและการสร้างทักษะที่สามารถใช้ในงานได้จริง เช่น การฝึกงาน การทำโครงการจริง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเต็มที่

การประเมินความต้องการจำเป็นยังจะช่วยให้การจัดการศึกษาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถยกระดับการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ และช่วยเตรียมบุคลากรที่มีคุณภาพสำหรับตลาดแรงงานในอนาคต เนื่องจากการศึกษาการงานอาชีพมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ซึ่งการจัดการศึกษาการงานอาชีพที่มีคุณภาพจะทำให้บุคลากรในประเทศมีความพร้อมในการทำงานและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการทำงานในอนาคต การประเมินความต้องการจำเป็นช่วยให้การศึกษาในระดับนี้สามารถกำหนดทิศทางการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเสริมสร้างทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการทำงานร่วมกันในสังคมและองค์กรต่าง ๆ

จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา จึงกล่าวได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในปัจจุบันและอนาคต การประเมินนี้จะช่วยให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเข้มแข็งและสามารถตอบสนองต่อความต้องการในเชิงอาชีพและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), สังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

(Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้สัดส่วนของโรงเรียนในแต่ละสังกัดอย่างเหมาะสม โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 149 โรงเรียนตามสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อวัดสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาการงานอาชีพ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งได้ค่า 0.88 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.994 แสดงให้เห็นว่ามีความน่าเชื่อถือสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การขอการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนกลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัด 3) การจัดส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนพร้อมแนบ QR CODE จำนวน 149 ฉบับ ทางไปรษณีย์แบบลงทะเบียนและ EMS รวมถึงทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในกรณีทางโรงเรียนขอให้ส่งอีกช่องทาง โดยหนังสือและเอกสารแนบดังกล่าวผ่านทางสารบรรณโรงเรียนเพื่อประสานภายในไปยังครูที่เป็นตัวอย่างวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และ 4) การติดตามเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่ได้รับการตอบคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้วด้วยวิธีการสื่อสารทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับถูกวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าความถี่ (Frequency) นอกจากนี้ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นใช้ดัชนีลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) เพื่อระบุลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ควรได้รับการพัฒนาในลำดับแรก

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยรวมแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ และด้านการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานบ้าน ขณะที่ด้านที่มีค่าคะแนนต่ำสุด ได้แก่ การเรียนการสอนด้านอุตสาหกรรม และด้านเกษตรกรรม

แม้ว่าสภาพปัจจุบันจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านความพร้อมของบุคลากร ครูบางส่วนยังขาดความรู้เฉพาะทางในบางสาขาวิชาชีพ เช่น อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม นอกจากนี้ งบประมาณสนับสนุนยังไม่เพียงพอสำหรับการจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัย ส่งผลให้การเรียนการสอนบางสาขาขาดความสมจริงและประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โรงเรียนหลายแห่งยังคงเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต

การพัฒนาโครงการความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจในท้องถิ่นยังมีข้อจำกัด ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนขาดโอกาสในการฝึกงานและสัมผัสกับสภาพแวดล้อมการทำงานจริง การปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งสำคัญ ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น พัฒนาครูให้มีทักษะเฉพาะทาง และเพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้รับการฝึกปฏิบัติผ่านการฝึกงานหรือความร่วมมือกับสถานประกอบการ เพื่อให้การจัดการศึกษาการงานอาชีพมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ตาราง 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

เป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. มีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ	4.23	0.671	มาก	4.61	0.577	มากที่สุด	0.09
2. มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานบ้าน ได้แก่ การทำอาหารสำหรับชีวิตประจำวัน การดูแลรักษาครัวเรือน งานแกะสลักผลไม้ เป็นต้น	4.08	0.790	มาก	4.51	0.692	มากที่สุด	0.11
3. มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานประดิษฐ์ ได้แก่ การจัดดอกไม้ งานใบตอง งานตัดเย็บเสื้อผ้า งานประดิษฐ์เครื่องประดับ เป็นต้น	3.88	0.915	มาก	4.37	0.784	มาก	0.13
4. มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรม งานเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเพาะสัตว์เลี้ยง การเกษตรทฤษฎีโคกหนองนา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น	3.48	1.082	มาก	4.07	1.037	มาก	0.17
5. มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านอุตสาหกรรม งานช่าง ได้แก่ การประดิษฐ์สิ่งของจากงานไม้ หรือเครื่องพิมพ์สามมิติ การเขียนแบบ การต่อวงจรไฟฟ้า งานโลหะ งานประปา งานปูน งานอิเล็กทรอนิกส์ หุ่นยนต์ เป็นต้น	3.41	1.163	ปานกลาง	4.00	1.016	มาก	0.17
6. มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านพาณิชยกรรม งานธุรกิจ ได้แก่ การทำบัญชีในชีวิตประจำวัน หลักบริหารเบื้องต้น ธุรกิจพื้นฐาน ธุรกิจออนไลน์ การเงินส่วนบุคคลเบื้องต้น เป็นต้น	3.95	0.888	มาก	4.43	0.741	มาก	0.12
ค่าเฉลี่ย	**3.84**	**0.918**	**มาก**	**4.33**	**0.808**	**มาก**	**0.13**

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้น ด้านมีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านอุตสาหกรรม งานช่าง ได้แก่ การประดิษฐ์สิ่งของจากงานไม้ หรือเครื่องพิมพ์สามมิติ การเขียนแบบ การต่อวงจรไฟฟ้า งานโลหะ งานประปา งานปูน งานอิเล็กทรอนิกส์ หุ่นยนต์ เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพที่พึงประสงค์ของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสภาพที่พึงประสงค์ของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.33) ซึ่งบ่งชี้ถึงความต้องการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ (4.61) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการฝึกปฏิบัติจริง รองลงมาคือด้านการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานบ้าน (4.51) และด้านการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานประดิษฐ์ (4.37) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะชีวิตและอาชีพยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา ในขณะที่การเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรม (4.07) และอุตสาหกรรม (4.00) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีความต้องการในการปรับปรุงเพิ่มเติม โดยเฉพาะในเรื่องของการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับหลักสูตร เช่น การเกษตรอัจฉริยะและอุตสาหกรรมดิจิทัลเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนในการแข่งขันในตลาดแรงงานสมัยใหม่ นอกจากนี้ ด้านการเรียนการสอนความรู้ด้านพาณิชยกรรม (4.43) มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางธุรกิจและการเงินของผู้เรียน โดยมีข้อเสนอให้ปรับหลักสูตรให้รองรับแนวโน้มเศรษฐกิจดิจิทัลและการค้าขายออนไลน์

กล่าวโดยสรุป สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาการงานอาชีพในกรุงเทพมหานครควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ควรเพิ่มความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคธุรกิจ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ ตลอดจนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการคิดเชิงวิพากษ์

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง โดยพิจารณาจากดัชนีลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละองค์ประกอบ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยมีค่า PNI เท่ากับ 0.17 ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัยขึ้น รองลงมาคือด้านคหกรรม งานประดิษฐ์ (PNI = 0.13) และพาณิชยกรรม (PNI = 0.12) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีความต้องการในการเพิ่มการเรียนรู้เชิงปฏิบัติในสาขาวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนต้องการพัฒนาทักษะการสอนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และแนวทางการเรียนการสอนที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองต่อสังคมดิจิทัลและเศรษฐกิจเชิงนวัตกรรม อีกทั้งนักเรียนยังต้องการการฝึกปฏิบัติจริงมากขึ้น เช่น การฝึกงานในสถานประกอบการ หรือการร่วมมือกับอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์การทำงานจริง ซึ่งจะช่วยให้พวกเขามีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาการงานอาชีพควรมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย การพัฒนาครูให้มีทักษะที่เหมาะสม และการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับการทำงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มที่ดี แต่ยังมีข้อจำกัดที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก (3.84) แต่ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและความต้องการของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (2564) ที่ระบุว่าการศึกษาด้านอาชีพต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Harnish and Wilke – Schnaufer (1998, pp. 23 – 24) ซึ่งศึกษาการจัดการศึกษาด้านอาชีพในประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่าประเทศเหล่านั้นมีการบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ากับหลักสูตร ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการ ซึ่งแตกต่างจากกรุงเทพมหานครที่ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานในด้านนี้ งานวิจัยของ Danković et al. (2023, p. 146) ยังสนับสนุนว่าการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และงานวิจัยของ Sabri (2020, p. 218) ยังสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI Modified) พบว่าด้านที่ต้องพัฒนามากที่สุดคือการเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม (PNI = 0.17) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัย รองลงมาคือด้านคหกรรม งานประดิษฐ์ (PNI = 0.13) และพาณิชยกรรม (PNI = 0.12) งานวิจัยของ OECD (2010) ระบุว่า การศึกษาอาชีพที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงบริบทของเศรษฐกิจท้องถิ่น และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปรับตัวกับแนวโน้มอุตสาหกรรมได้

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์จากความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยค่าดัชนีลำดับความสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับแรก คือ ด้านมีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรม งานเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเพาะสัตว์เลี้ยง การเกษตรทฤษฎีโคกหนองนา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น และ ด้านมีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านอุตสาหกรรม งานช่าง ได้แก่ การประดิษฐ์สิ่งของจากงานไม้ หรือเครื่องพิมพ์สามมิติ การเขียนแบบ การต่อวงจรไฟฟ้า งานโลหะ งานประปา งานปูน งานอิเล็กทรอนิกส์ หุ่นยนต์ เป็นต้น ลำดับที่สอง คือ ด้านมีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานประดิษฐ์ ได้แก่ การจัดดอกไม้ งานใบตอง งานตัดเย็บเสื้อผ้า งานประดิษฐ์เครื่องประดับ เป็นต้น ลำดับที่สาม คือ ด้านมีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านพาณิชยกรรม งานธุรกิจ ได้แก่ การทำบัญชีในชีวิตประจำวัน หลักบริหารเบื้องต้น ธุรกิจพื้นฐาน ธุรกิจออนไลน์ การเงินส่วนบุคคลเบื้องต้น เป็นต้น ลำดับที่สี่ คือ ด้านมีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านคหกรรม งานบ้าน ได้แก่ การทำอาหารสำหรับชีวิตประจำวัน การดูแลรักษาครัวเรือน งานแกะสลักผลไม้ เป็นต้น และลำดับที่ห้า คือ ด้านมีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ

กล่าวได้ว่า การพัฒนาการศึกษาการงานอาชีพควรมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาครูให้มีทักษะที่เหมาะสม และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับการทำงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ด้านที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการพัฒนาสูงสุด คือ มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านเกษตรกรรม งานเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเพาะสัตว์เลี้ยง การเกษตรทฤษฎีโคกหนองนา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น มีการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านอุตสาหกรรม งานช่าง ได้แก่ การประดิษฐ์สิ่งของจากงานไม้ หรือเครื่องพิมพ์สามมิติ การเขียนแบบ การต่อวงจรไฟฟ้า งานโลหะ งานประปา งานปูน งานอิเล็กทรอนิกส์ หุ่นยนต์ เป็นต้น ซึ่งควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีครูจบตรงวุฒิ สอนตรงตามสาขา และอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านเกษตรกรรม งานเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเพาะสัตว์เลี้ยง การเกษตรทฤษฎีโคกหนองนา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ความรู้ด้านอุตสาหกรรม งานช่าง ได้แก่ การประดิษฐ์สิ่งของจากงานไม้ หรือเครื่องพิมพ์สามมิติ การเขียนแบบ การต่อวงจรไฟฟ้า งานโลหะ งานประปา งานปูน งานอิเล็กทรอนิกส์ หุ่นยนต์ เป็นต้น เพื่อสามารถจัดการศึกษาด้านความรู้ดังกล่าว และนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาการงานอาชีพที่มีระยะเวลาเพียงพอในการลงมือปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร จึงควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเป้าหมายการจัดการศึกษาการงานอาชีพด้านความรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2564). *ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) เพื่อเตรียมการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลกศตวรรษที่ 21: ผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริม*. นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้ง กรุ๊ป.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *ปรับแนวทางการศึกษาไทยเน้นสร้างทักษะให้ไทยก้าวทันการเปลี่ยนแปลงโลก*, [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. https://www.nxpo.or.th/th/9456/.

Danković, D. et al., "The Importance of Students' Practical Work in High Schools for Higher Education in Electronic Engineering,". April 2023. 66(2). *IEEE Transactions on Education*.

Harnish, D., & Wilke – Schnaufer, J. "Work – Based Learning in Occupational Education and Training,". Sum – Fall 1998. 24(2). *Journal of Technology Studies*. [online]. https://jotsjournal.org/articles/10.21061/jots.v24i2.a.3

Kaufman, R. L. & Kester, A. J. M. "Evaluation of private networks,". Nov. 1982. 61(9). *The Bell System Technical Journal*.

OECD (2010), *Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training*. OECD Publishing, Paris, {online}. https://doi.org/10.1787/9789264087460-en.

Sabri, M. S. (2020) "The Role of Information Technology in Improving The Quality of Education,". April 2020. 7(4). *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*.